

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wpływ kampanii na udział w podejmowaniu decyzji politycznych”**(opinia rozpoznawcza na wniosek prezydencji chorwackiej)**

(2020/C 311/03)

Sprawozdawczyni: **Marina ŠKRABALO**Współsprawozdawczyni: **Cinzia DEL RIO**

Wniosek o konsultację	Pismo, 10.9.2019
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Obywatelstwa
Data przyjęcia przez sekcję	3.3.2020
Data przyjęcia na sesji plenarnej	10.6.2020
Sesja plenarna nr	552
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	209/2/3

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES przyjmuje z zadowoleniem wniosek o sporządzenie opinii w sprawie wpływu kampanii na udział w podejmowaniu decyzji politycznych, przedłożony z inicjatywy prezydencji chorwackiej, i wyraża nadzieję, że przyczyni się on do przeprowadzenia o czasie debaty orientacyjnej w odpowiednich składach Rady i w jej organach przygotowawczych na temat najważniejszych obszarów, w których można by ulepszyć – na podstawie oczekiwanego sprawozdania powyborczego Komisji – proces wyborczy w UE. Debata orientacyjna umożliwi państwom członkowskim terminowe wniesienie wkładu do planu działania Komisji dotyczącego demokracji oraz do konferencji w sprawie przyszłości Europy, która zostanie zainaugurowana podczas prezydencji chorwackiej. Nadszedł czas, by podjąć nowe skoordynowane wysiłki na rzecz ochrony i wzmocnienia demokracji europejskiej w ramach nowego cyklu politycznego unijnych instytucji. W związku z tym EKES zachęca prezydencję chorwacką, by była katalizatorem ścisłej współpracy między wszystkimi instytucjami UE, w tym przede wszystkim Parlamentem Europejskim i Komisją, lecz także EKES-em, Komitetem Regionów, Europejskim Rzecznikiem Praw Obywatelskich i Agencją Praw Podstawowych.

1.2. Udział społeczeństwa w obrębie UE w unijnym procesie decyzyjnym, przede wszystkim poprzez uczestnictwo w wyborach, ale także za pośrednictwem debat politycznych i konsultacji na temat określonych dziedzin polityki, ma zasadnicze znaczenie dla ożywienia europejskiej demokracji oraz zapewnienia legitymacji unijnych instytucji i instrumentów. EKES wzywa instytucje UE, by wykorzystały doświadczenie zdobyte w wyborach w 2019 r. i podjęły o czasie działania polityczne i skoordynowane wysiłki instytucjonalne z myślą o poprawie obecnego stanu procesu wyborczego w UE i zapewnieniu możliwie najwyższej frekwencji wyborczej w wyborach europejskich w 2024 r. i w kolejnych latach.

1.3. Chociaż nadal obserwujemy historyczną tendencję spadkową dotyczącą frekwencji w wyborach europejskich, jeśli weźmiemy pod uwagę, że stosunkowo wysoki udział w wyborach w 2019 r. jest wciąż niższy niż w okresie 1979–1994⁽¹⁾, to należy wyciągnąć pewne wnioski z ostatnich wyborów, by zwiększyć przemyślany udział społeczeństwa w kolejnym cyklu wyborów europejskich i w długiej perspektywie. Ważne jest, by uświadomić sobie, że znacznie niższa frekwencja w wyborach europejskich w porównaniu z wyborami krajowymi stanowi dawno już występującą tendencję⁽²⁾. Istotne jest też, by uznać, że większy udział młodych i wykształconych wyborców w wyborach europejskich w 2019 r. daje możliwość stworzenia nowego pozytywnego trendu.

(1) <https://op.europa.eu/pl/publication-detail/-/publication/1f2a7ac7-d8f7-11e9-9c4e-01aa75ed71a1/language-pl/format-PDF/source-search>. Należy zauważyć, że frekwencja wyborcza obywateli europejskich obniża się od początku lat 90., o czym świadczy jej 20-procentowy spadek w tzw. nowych państwach członkowskich i 10-procentowy w tzw. starszych państwach członkowskich.

(2) Frekwencja wyborcza wyniosła 45 % w wyborach do Parlamentu Europejskiego w 2004 r., 43 % w 2009 r., 42,6 % w 2014 r., a następnie wzrosła do 50,66 % w 2019 r., co oznaczało, że po raz pierwszy od 1979 r. liczba głosujących zwiększyła się w stosunku do poprzednich wyborów. Źródło: <https://blogs.eurac.edu/eureka/david-vs-goliath-of-voter-turnout-why-is-the-participation-in-eu-elections-so-low/>.

1.4. EKES uważa, że aby instytucje unijne mogły przyjąć skuteczniejsze podejście do europejskiego społeczeństwa, muszą zmienić swoje nastawienie i nawiązać dialog z opinią publiczną, społeczeństwem obywatelskim i partnerami społecznymi w ramach komunikowania się z nimi, zwłaszcza w trakcie kampanii. Instytucje te muszą również dążyć do zaangażowania powyższych podmiotów poprzez apelowanie do nich za pomocą zarówno emocjonalnych, jak i racjonalnych środków. W związku z tym EKES z zadowoleniem przyjmuje nowe, zorientowane na wyborców podejście Parlamentu Europejskiego do publicznych kampanii informacyjnych i zdecydowanie popiera jego kompleksowy plan wykorzystania sukcesu ostatniej kampanii wyborczej. EKES apeluje o zapewnienie odpowiednich środków budżetowych i kadrowych dla prowadzonych przez Parlament prac związanych z kampaniami w celu pogłębienia i rozszerzenia jego bogatej sieci organizacji społeczeństwa obywatelskiego, wolontariuszy i przedstawicieli środowisk opiniotwórczych, a także w celu przeprowadzenia serii kampanii tematycznych w najbliższych pięciu latach oraz przygotowania sprawnej kampanii wyborczej w 2024 r.

1.5. EKES wzywa do zacieśnienia współpracy między Parlamentem, Komisją i państwami członkowskimi, a także EKES-em i Komitetem Regionów oraz wszystkimi zainteresowanymi stronami, z myślą o starannym przygotowaniu przyszłych kampanii informacyjnych o UE i następnych wyborów europejskich oraz ich przeprowadzeniu – zarówno na poziomie zdecentralizowanym, jak i centralnym. Dzięki temu kampanie te będą skuteczniej docierać do zdecydowanej większości Europejczyków, a także skuteczniej ich informować i angażować.

1.6. Zdaniem EKES-u dezinformacja stanowi bezpośrednie zagrożenie nie tylko dla zdolności osób do podejmowania świadomych decyzji politycznych, ale także dla projektu integracji europejskiej, a tym samym dla jedności, dobrobytu i globalnego wpływu Unii Europejskiej. Osłabienie zdolności UE w zakresie demokratycznego podejmowania decyzji leży w interesie szeregu mocarstw zagranicznych, a także grup ekstremistycznych, które sprzeciwiają się współpracy europejskiej i wzmocnieniu spójności⁽³⁾. EKES wyraża zdecydowane poparcie dla obecnych wysiłków UE na rzecz przeciwdziałania dezinformacji⁽⁴⁾ – zarówno zewnętrznej, jak i wewnętrznej – oraz wzywa Komisję do zapewnienia pełnej zgodności z kodeksem postępowania w zakresie zwalczania dezinformacji i do podejmowania regulacyjnych działań następczych w odniesieniu do niego. Ponadto wzywa Komisję do dalszego rozwijania niedawno ustanowionego systemu szybkiego ostrzegania i jednostek wywiadowczych STRATCOM oraz do rozszerzenia działań Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych (ESDZ) wymierzonych przeciwko dezinformacji, a także do znacznego równoległego rozszerzenia działań UE skierowanych przeciw dezinformacji wewnętrznej.

1.7. Komitet wzywa Komisję Europejską i Parlament Europejski do podjęcia dalszych działań w celu zapewnienia odpowiednich środków budżetowych na działania mające na celu zwiększenie odporności społeczeństwa na dezinformację, rozszerzenie zakresu monitorowania na szerszy wachlarz podmiotów zewnętrznych i wewnętrznych, które stanowią zagrożenie, oraz do zintensyfikowania wymiany informacji między instytucjami i państwami członkowskimi, jak też w skali międzynarodowej.

1.8. EKES zdecydowanie popiera wniosek Komisji Europejskiej dotyczący opracowania europejskiego planu działania na rzecz demokracji, który powinien mieć kompleksowy i ciągły charakter i umożliwić wprowadzenie zmian dzięki zapewnieniu mu wsparcia finansowego i koordynacji międzyinstytucjonalnej. W ramach europejskiego planu działania na rzecz demokracji i powiązanych z nim przyszłych inicjatyw należy zintensyfikować wysiłki na rzecz zapewnienia wolnych i pluralistycznych mediów i wysokiej jakości niezależnego dziennikarstwa, skutecznej regulacji mediów społecznościowych, zwłaszcza w celu zwalczania dezinformacji, w tym regulacji dotyczących internetowej reklamy politycznej i odpowiedzialności za treść. Należy także dążyć do zmodernizowania procesu wyborczego i włączenia do niego grup pozbawionych praw, przede wszystkim osób z niepełnosprawnościami, jak również do zapewnienia we wszystkich państwach członkowskich powszechnego systemu edukacji obywatelskiej na temat Unii Europejskiej i jej procesów demokratycznych. EKES przypomina tu o swojej propozycji dotyczącej wdrożenia ambitnej strategii UE w zakresie komunikacji, edukacji i podnoszenia świadomości społeczeństwa na temat praw podstawowych, praworządności i demokracji⁽⁵⁾.

1.9. EKES wzywa instytucje UE i prezydentkę chorwacką do ciągłego zwracania uwagi na związane z budżetem UE negocjacje dotyczące przydziału środków na edukację w zakresie wartości UE, spraw instytucjonalnych i obywatelstwa, która to edukacja jest podstawowym narzędziem europejskiej demokracji. Trzeba przeznaczyć odpowiednie zasoby finansowe na pełne spektrum działań edukacyjnych na temat UE, a także na środki zaproponowane w europejskim planie działania na rzecz demokracji oraz zapewnić większą spójność między różnymi komponentami budżetowymi. Należy też utrzymać zwiększone finansowanie programu Erasmus, który okazał się sukcesem, i zwiększyć pulę środków z innych programów UE i Europejskiego Funduszu Społecznego przeznaczoną na ten cel.

⁽³⁾ <https://medium.com/we-are-the-european-journalism-centre/more-than-meets-the-eye-tips-to-find-eu-funding-for-journalism-92f3f1143042>

⁽⁴⁾ Plan działania UE na rzecz zwalczania dezinformacji, https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/action_plan_against_disinformation.pdf.

⁽⁵⁾ Dz.U. C 282 z 20.8.2019, s. 39. Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej i Rady „Dalsze umacnianie praworządności w Unii. Aktualna sytuacja i możliwe kolejne działania”, 3 kwietnia 2019 r.

1.10. Z myślą o tym, by zapewnić dalsze wsparcie polityczne dla wzmocnienia edukacji obywatelskiej o UE, Komitet wzywa unijne instytucje (oraz prezydencję chorwacką) do poparcia swej propozycji dotyczącej powołania na poziomie europejskim grupy ekspertów wysokiego szczebla ds. nauczania o Europie, z udziałem przedstawicieli państw członkowskich i czołowych ekspertów w dziedzinie edukacji. Grupa ta mogłaby formułować propozycje polityczne i zalecenia do dyskusji w gronie ministrów edukacji mogące prowadzić do przyjęcia stosownych konkluzji przez Radę. Mogłaby też inicjować ulepszenia operacyjne, takie jak utworzenie centralnej platformy internetowej zawierającej wykaz istniejących materiałów dydaktycznych opracowywanych w ramach projektów finansowanych przez UE i krajowych programów nauczania, zgodnie z sugestią EKES-u.

1.11. EKES wzywa Radę i Komisję do zwrócenia szczególnej uwagi na palącą kwestię włączenia osób z niepełnosprawnościami, mniejszości etnicznych, migrantów, ubogich mieszkańców obszarów wiejskich oraz innych grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji społecznej, które są wciąż niedostatecznie reprezentowane w wyborach europejskich w państwach członkowskich UE. Komitet proponuje, by w ramach europejskiego planu działania na rzecz demokracji Komisja opracowała: 1) wniosek ustawodawczy w sprawie minimalnych norm dostępności procesu wyborczego w UE dla osób z niepełnosprawnościami oraz 2) plan działania UE na rzecz bardziej inkluzywnego procesu wyborczego, wraz z wnioskiem w sprawie finansowania w celu wsparcia państw członkowskich w ich wysiłkach na rzecz włączenia społecznego i modernizacji procesu wyborczego.

1.12. Nowa Komisja powinna bezzwłocznie kontynuować modernizację unijnych przepisów dotyczących kampanii i modernizację procesu wyborczego, opierając się na działaniach podjętych przez poprzednią Komisję⁽⁶⁾. W tym kontekście EKES zdecydowanie popiera: 1) ciągłe aktywne działania podejmowane wraz z krajowymi punktami kontaktowymi w ramach sieci koordynacji wyborów, przy czym wspomniane punkty kontaktowe powinny być katalizatorem szybkiego wprowadzania ulepszeń; 2) wzmocniony nadzór regulacyjny nad europejskimi partiami politycznymi w odniesieniu do przejrzystości prowadzenia kampanii i finansów partii, przestrzegania wartości UE i zgodności z przepisami dotyczącymi ochrony danych; 3) dodatkowe zachęty dla europejskich partii politycznych, by zwiększały spójność polityczną i angażowały społeczeństwo – zarówno w ramach partii krajowych, jak i poza nimi; 4) działania umożliwiające wszystkim zmarginalizowanym i pozbawionym praw grupom społecznym pełny udział w procesie demokratycznym. Komisja powinna również wzmocnić egzekwowanie przepisów, na mocy których nie tylko instytucje unijne i krajowe oraz społeczeństwo obywatelskie, ale również media społecznościowe i przedsiębiorstwa działające za pośrednictwem platform cyfrowych oraz podmioty polityczne ponoszą wspólną odpowiedzialność za rozwijanie umiejętności korzystania z mediów.

2. Możliwości zwiększenia świadomego udziału Europejczyków w wyborach

2.1. Skuteczniejsze publiczne kampanie informacyjne

2.1.1. W ostatnich latach dialog UE ze społeczeństwem za pośrednictwem kampanii informacyjnych i komunikacyjnych znacznie się poprawił, a UE podejmuje zauważalne wysiłki, by powiązać politykę UE z konkretnymi dziedzinami wpływającymi na życie codzienne, wykorzystać poglądy zwykłych obywateli do ukazania skutków inicjatyw UE oraz stosować nowe technologie do rozpowszechniania informacji. Instytucje UE dysponują szerokim wachlarzem środków w zakresie informowania społeczeństwa za pośrednictwem swoich biur łącznikowych w państwach członkowskich, stron internetowych i mediów społecznościowych, serwisów prasowych i działań medialnych, jak również za pośrednictwem agencji UE i wielu sieci ekspertów i zainteresowanych stron oraz służb obsługujących osoby odwiedzające.

2.1.2. Instytucje UE i rządy krajowe powinny zintensyfikować działania i wysiłki, lepiej je koordynować i zacieśnić współpracę ze społeczeństwem obywatelskim, partnerami społecznymi i biurami instytucji UE w państwach członkowskich w celu rozpowszechniania wiarygodnych informacji na temat prawodawstwa, polityk i inicjatyw UE oraz umożliwienia jednostkom i organizacjom zapoznania się ze sprawami unijnymi, zainteresowania się nimi i zaangażowania się w nie. Instytucje unijne i państwa członkowskie powinny także więcej inwestować w budowanie zdolności i wzmacnianie pozycji reprezentatywnych organizacji społeczeństwa obywatelskiego i partnerów społecznych, którzy propagują idee europejską w swoich kampaniach oddolnych dotyczących wartości europejskich, i powinny wykorzystywać je jako partnerów i katalizatory w dialogu ze społeczeństwem.

2.1.3. Instytucje UE dysponują dużymi budżetami na informowanie społeczeństwa, w tym na kampanie, choć bez wątplenia kwoty te są małe w porównaniu z rządowymi budżetami państw członkowskich przeznaczonymi na informacje i kampanie publiczne (a także w porównaniu z budżetami władz lokalnych i regionalnych państw członkowskich przeznaczonymi na tego rodzaju działania). Ponadto szereg dyrekcji generalnych Komisji wspiera wysiłki społeczeństwa

⁽⁶⁾ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/pl/IP_18_5681

obywatelskiego i partnerów społecznych mające na celu informowanie i angażowanie Europejczyków w debaty na temat konkretnych obszarów polityki UE za pomocą różnych środków. Należy rozszerzyć i odpowiednio odzwierciedlić w nowym budżecie UE pozytywną rolę instytucji unijnych, a także społeczeństwa obywatelskiego, partnerów społecznych i niezależnych mediów na poziomie europejskim i krajowym.

2.1.4. Parlament Europejski był szczególnie aktywny w rozbudzaniu zainteresowania wyborami europejskimi i propagowaniu udziału w nich. W czasie kampanii wyborczej w 2019 r. starał się zaangażować wyborców za pomocą emocjonalnych komunikatów wychodzących naprzeciw ich konkretnym obawom. Starał się również bardziej aktywnie zaangażować społeczeństwo obywatelskie i związki zawodowe oraz prowadzić zdecentralizowaną, znacznie mniej zinstytucjonalizowaną kampanię dającą o wiele większy efekt mnożnikowy. Kampania „Tym razem głosuję” zapewniła organizacjom społeczeństwa obywatelskiego możliwość (i finansowanie) podejmowania własnych działań, w tym komunikacyjnych, w celu zaangażowania społeczeństwa w wybory oraz przedstawienia własnych pomysłów i wizji dotyczących przyszłości Europy. Zainspirowała także szeroką gamę podmiotów społecznych, w tym środowiska biznesu, do włączenia się w kampanię wyborczą. Według powyborczego sondażu PE ⁽⁷⁾ ta rozległa i interaktywna kampania mogła przyczynić się do zwiększenia frekwencji wyborczej.

2.1.5. W kontekście przyszłych działań mających zwiększyć udział Europejczyków w życiu politycznym należy pamiętać o rosnącej tendencji do pozytywnej identyfikacji z UE, o czym świadczy 11-procentowy wzrost odsetka wyborców twierdzących, że zagłosowali w wyborach europejskich, ponieważ uznali to za swój obywatelski obowiązek. Odsetek wyborców, którzy zagłosowali, by wyrazić poparcie dla UE, również wzrósł o 11 %, natomiast liczba tych, którzy uznali, że oddanie przez nich głosu może doprowadzić do zmian, wzrosła o 6 %. Według uzyskanych odpowiedzi najważniejsze czynniki mogące zwiększyć gotowość respondentów do zagłosowania w kolejnych wyborach do Parlamentu Europejskiego to: lepsze poinformowanie o UE i jej wpływie na życie codzienne (43 %), zwiększenie liczby młodych kandydatów w wyborach (31 %) i zwiększenie liczby kandydujących kobiet (20 %). Ponadto Europejczycy jednoznacznie wyrazili potrzebę bardziej świadomego udziału w życiu politycznym, bardziej inkluzywnych procesów wyborczych, bardziej odpowiedzialnego przywództwa politycznego i skuteczniejszej ochrony instytucjonalnej przed nadużywaniem procesu wyborczego na skutek korupcji politycznej, dezinformacji i ataków cybernetycznych ⁽⁸⁾.

2.1.6. W przyszłych publicznych kampaniach informacyjnych instytucje UE powinny priorytetowo traktować kwestie budzące szczególne zaniepokojenie wyborców, przeprowadzać je w czasie trwania całego cyklu politycznego oraz tworzyć wspólną bazę wiedzy i powiązania ze sprawami UE przed kolejnymi wyborami do Parlamentu Europejskiego. Należy zwrócić szczególną uwagę na rozpowszechnianie kampanii informacyjnych na wszystkich obszarach geograficznych i wśród wszystkich warstw społeczeństwa, zwłaszcza tych, które znajdują się na marginesie zaangażowania politycznego i rozwoju społeczno-gospodarczego i mogą być szczególnie narażone na prowadzone w złym zamiarze kampanie dezinformacyjne z uwagi na swoje ogólne wykluczenie społeczne ⁽⁹⁾. Proaktywne działania informacyjne podejmowane przez instytucje UE wymagają pogłębionego dialogu ze społecznościami lokalnymi w całej UE w drodze ściślejszej współpracy z lokalnymi mediami i grupami społeczeństwa obywatelskiego, władzami lokalnymi i osobami odpowiedzialnymi za programy edukacji obywatelskiej.

2.2. Inwestowanie w wolność i pluralizm mediów oraz w dziennikarstwo

2.2.1. Wolne i pluralistyczne media dostarczające Europejczykom dokładnych i obiektywnych informacji mają zasadnicze znaczenie dla prowadzenia świadomej debaty na temat wyborów i politycznego procesu decyzyjnego oraz są niezbędnym narzędziem przeciwdziałania dezinformacji. Wolne i pluralistyczne media muszą być odpowiedzialne za rozpowszechnianie przez siebie treści i przejrzyste w kwestii własności i swoich interesów gospodarczych.

2.2.2. Pomimo spadku liczby „tradycyjnych” (drukowanych i nadawczych) mediów w wyniku masowego dostępu do mediów cyfrowych i społecznościowych – ludzie intensywnie wykorzystują, udostępniają i komentują w trybie online strony internetowe i media społecznościowe nadawców, gazet i dziennikarzy.

2.2.3. Chociaż kraje europejskie zdominowały czołówkę światowego rankingu wolności prasy w 2019 r. ⁽¹⁰⁾ (9 spośród 15 krajów cieszących się „dobrą wolnością prasy” to państwa członkowskie UE), a żadne państwo członkowskie nie znalazło się w kategorii krajów, gdzie panuje „bardzo poważna sytuacja” w tym zakresie, to 12 państw członkowskich UE zostało zaklasyfikowanych jedynie jako cieszące się „dość dobrą” wolnością prasy, natomiast 6 państw członkowskich uznano za „problemатyczne” pod tym względem, a jedno państwo członkowskie UE za „trudne”. Rosnąca liczba aktów przemocy wobec dziennikarzy oraz ich zastraszania w państwach członkowskich UE stanowi niepokojącą tendencję dla demokracji europejskiej, podobnie jak jakakolwiek ingerencja polityczna w media.

⁽⁷⁾ https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/files/be-heard/eurobarometer/2019/election2019/EB915_SP_EUROBAROMETER_POSTEE19_FIRSTRESULTS_EN.pdf

⁽⁸⁾ Dane te pochodzą z tego samego źródła co poprzednio, tzn. z powyborczego sondażu PE z czerwca 2019 r., który objął 22 464 respondentów.

⁽⁹⁾ Dz.U. C 97 z 24.3.2020, s. 53.

⁽¹⁰⁾ <https://rsf.org/en/world-press-freedom-index>

2.2.4. Według danych dostarczonych przez monitor pluralizmu mediów w 2017 r.⁽¹¹⁾ „koncentracja na rynku jest źródłem średniego lub wysokiego ryzyka dla pluralizmu mediów we wszystkich państwach UE bez wyjątku. Trudności ekonomiczne doświadczane przez różne media tradycyjne [...] sugerują, że koncentracja mediów jest zjawiskiem, które prawdopodobnie nie ulegnie zmniejszeniu w przyszłości, [...] a potencjalny spadek pluralizmu rynkowego pozostaje wszechobecnym elementem ryzyka”. UE musi podjąć kroki w zakresie przeciwdziałania praktykom monopolistycznym w celu zróżnicowania własności mediów oraz zwalczania koncentracji i monopolu w zakresie własności mediów.

2.2.5. Niezależne dziennikarstwo jest dobrem publicznym, a niezapewnienie zróżnicowanych i pluralistycznych mediów jest wyraźnym sygnałem niedoskonałości rynku. Wysokiej jakości i różnorodne dziennikarstwo wymaga wzmocnienia niezależności politycznej i gospodarczej mediów publicznych oraz podniesienia ich jakości, jak również ich niezależnego finansowania w długim okresie, co z kolei wymaga nowych modeli gospodarczych i biznesowych. UE powinna w większym stopniu wspierać media publiczne, w tym inicjatywy na rzecz znalezienia nowych i zrównoważonych modeli finansowania. W związku z tym EKES popiera propozycje na okres budżetowy 2021–2027 dotyczące zasilenia programu „Kreatywna Europa” kwotą 61 mln EUR przeznaczoną na wysokiej jakości dziennikarstwo, w tym na pluralizm mediów i umiejętność korzystania z mediów⁽¹²⁾. Wzywa jednak do znacznie większych i bardziej strategicznych inwestycji publicznych w profesjonalne dziennikarstwo i media.

2.2.6. UE powinna również w większym stopniu wspierać niezależne media i dziennikarstwo śledcze, w tym transnarodowe platformy współpracy. Powinna także wspierać inicjatywy mające na celu znalezienie nowych sposobów finansowania wysokiej jakości dziennikarstwa, w tym modeli niekomercyjnych i nowych inkluzywnych modeli gospodarczych zapewniających zrównoważony rozwój społeczny.

2.2.7. Trzeba ponadto systematycznie wzmacniać, monitorować i wprowadzać w życie przepisy krajowe i unijne wymierzone przeciwko monopolom i dominującym pozycjom na rynku medialnym. Należy nadal wspierać inicjatywy UE w zakresie monitorowania niezależności i struktury własności mediów w Europie, takie jak monitor pluralizmu mediów.

2.2.8. UE powinna też dalej wspierać środki i organy samoregulacji, takie jak kodeksy etyczne i rady prasy, w celu dalszego podniesienia wysokich standardów dziennikarstwa, również w mediach cyfrowych i społecznościowych. Musi promować równy dostęp wszystkich mediów do informacji i sprzeciwiać się arbitralnemu wykluczaniu dziennikarzy z konferencji prasowych i innych publikacji rządowych z powodów politycznych.

3. Reagowanie na możliwości i wyzwania związane z mediami cyfrowymi i społecznościowymi

3.1. Media cyfrowe i społecznościowe umożliwiają większości ludzi szybszy dostęp do szerszego zakresu informacji i poglądów i znacznie łatwiejszy udział w debacie demokratycznej dzięki sieciom społecznościowym. Powinno to również pozwolić obywatelom podejmować własne decyzje w kwestii filtrowania informacji, do których chcą dotrzeć. Aż 86 % obywateli UE27 korzystało z internetu w 2019 r.⁽¹³⁾ i 90 % gospodarstw domowych posiada dostęp do internetu, choć istnieją nierówności pod tym względem: dostęp do sieci gospodarstw domowych w poszczególnych krajach waha się od 98 % w Niderlandach do 75 % w Bułgarii, choć ten ostatni wskaźnik nadal umożliwia docieranie z informacjami do szerokiego kręgu odbiorców⁽¹⁴⁾.

3.2. Niemniej jednak mimo że media cyfrowe i społecznościowe oferują większej liczbie osób więcej możliwości uczestnictwa, platformy mediów społecznościowych charakteryzują się jeszcze większą koncentracją własności niż tradycyjne media drukowane i nadawcze, a skomplikowane, oparte na komercyjnych przesłankach i tajne algorytmy służą

⁽¹¹⁾ <https://cmpf.eui.eu/media-pluralism-monitor/mpm-2017-2/>

⁽¹²⁾ <https://medium.com/we-are-the-european-journalism-centre/more-than-meets-the-eye-tips-to-find-eu-funding-for-journalism-92f3f1143042>

⁽¹³⁾ <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tin00028/default/table?lang=en>

⁽¹⁴⁾ <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tin00134/default/table?lang=en>

istotnemu filtrowaniu informacji dostępnych na kontach użytkowników. W związku z tym zakres informacji dostępnej ludziom może być w rzeczywistości węższy niż w przypadku tradycyjnych mediów drukowanych i nadawczych. Pojawienie się mediów społecznościowych doprowadziło do rozprzestrzeniania się dezinformacji – zmyślonych historii umieszczanych w sieci z różnych powodów, w tym w celu wpłynięcia na debatę polityczną i wyniki wyborów. Znaczna część tej dezinformacji jest rozpowszechniana na pośrednictwem fałszywych kont. Naukowcy twierdzą, że dezinformacja miała istotny wpływ na zachowanie wyborców podczas wyborów prezydenckich w USA w 2016 r.

3.3. W ramach inicjatyw Komisji mających ograniczyć dezinformację i zapewnić przejrzyste, uczciwe i wiarygodne kampanie online przed niedawnymi wyborami europejskimi – we wrześniu 2018 r. platformy internetowe, portale społecznościowe i przemysł reklamowy (w tym Facebook i Twitter) podpisały kodeks postępowania w ramach samoregulacji⁽¹⁵⁾ w celu rozwiązania problemu rozpowszechniania dezinformacji i fałszywych informacji w internecie. Określono w nim szeroki zakres zobowiązań, od zapewniania przejrzystości reklam politycznych po usuwanie fałszywych kont i demonetyzację podmiotów szerzących dezinformację⁽¹⁶⁾. Kodeks ten uznaje się za ważny filar planu działania Komisji na rzecz zwalczania dezinformacji; zawiera on załącznik z najlepszymi praktykami stosowanymi przez jego sygnatariuszy⁽¹⁷⁾.

3.4. Ponadto przed wyborami do Parlamentu Europejskiego wszystkie platformy podjęły działania polegające na oznaczaniu reklam politycznych oraz ich publicznym udostępnianiu za pośrednictwem bibliotek reklam wyposażonych w wyszukiwarki⁽¹⁸⁾. W ramach wprowadzonej przez Facebook polityki samoregulacji reklamy polityczne mogły być publikowane jedynie w kraju będącym miejscem pobytu reklamodawcy. Ponieważ stało się jasne, że zasada ta negatywnie wpływa na możliwość prowadzenia przez partie europejskie kampanii w całej UE, podjęto decyzję *ad hoc* o zwolnieniu europejskich partii z tej zasady⁽¹⁹⁾.

3.5. Jednak pierwsze roczne sprawozdania z samooceny sporządzone przez sygnatariuszy kodeksu w październiku 2019 r.⁽²⁰⁾ i sprawozdanie europejskiej grupy regulatorów audiowizualnych usług medialnych (ERGA) z czerwca 2019 r.⁽²¹⁾ wskazują, że nie wszystkie reklamy polityczne zawarte w prowadzonych przez platformy archiwach reklam politycznych zostały prawidłowo oznakowane jako reklama polityczna. Ze sprawozdań tych wynika również, że liczba danych na temat mikrotargetowania publiczności ujawniana przez te archiwa jest nadal niewystarczająca, by można było przeciwdziałać manipulowaniu wyborcami i zapewnić większą przejrzystość politycznych kampanii i reklam, w tym źródeł finansowania i powiązań ze specjalnymi grupami interesów. Ponadto sygnatariusze kodeksu nie przyjęli żadnych wspólnych norm w celu umożliwienia naukowcom i dziennikarzom uzyskania dostępu do danych osobowych przy jednoczesnym poszanowaniu prawa użytkowników do prywatności i do udzielania zgody na ten dostęp.

3.6. W związku z wykrytymi brakami w samoregulacji i z bieżącą oceną kodeksu postępowania podjętą przez Komisję – EKES wzywa tę ostatnią do przedsięwzięcia środków ustawodawczych, jeżeli dobrowolny kodeks okaże się sam w sobie niewystarczający do osiągnięcia znacznych postępów w realizacji celów Komisji. Należy znacząco usprawnić samoregulację w odniesieniu do przeciwdziałania dezinformacji w internecie, a jednocześnie przyjęć kompleksowe podejście do uregulowania tej kwestii. Nadszedł czas, by w ramach nowego pakietu wyborczego Komisji i europejskiego planu działania na rzecz demokracji opracować i zaproponować przepisy regulujące media społecznościowe i platformy cyfrowe i skupić się na zapewnieniu przejrzystości wszystkich aspektów reklamy politycznej (finansowanie, oznaczanie i zasady ujawniania informacji) oraz na dezinformacji.

3.7. Wspieranie odpowiedzialności w internecie powinno koncentrować się nie tylko na środkach służących zapewnieniu przejrzystości i ujawnianiu źródeł informacji, ale również uwzględniać odpowiedzialność podmiotów tego ekosystemu, które czerpią zyski z rozpowszechniania wprowadzających w błąd i sensacyjnych treści. Dezinformacja jest objawem skoncentrowanych, nieodpowiedzialnych rynków cyfrowych, stałego śledzenia i niezgodnego z prawem przetwarzania danych osobowych. Dominujące firmy z branży mediów społecznościowych osiągają zyski poprzez

⁽¹⁵⁾ https://ec.europa.eu/commission/news/code-practice-against-disinformation-2019-jan-29_en

⁽¹⁶⁾ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/code-practice-disinformation>

⁽¹⁷⁾ W sprawozdaniu z postępu prac opublikowanym w czerwcu 2019 r. stwierdzono między innymi, że w pierwszym kwartale 2019 r. Facebook usunął 2,2 mld fałszywych kont i podjął konkretne działania przeciwko 1 574 stronom, grupom i kontom umiejscowionym poza UE oraz 168 stronom, grupom i kontom umiejscowionym w UE, które zaangażowane były w fałszywą aktywność ukierunkowaną na państwa członkowskie UE. W tym samym sprawozdaniu poinformowano, że Twitter powiadomił o odrzuceniu ponad 6 000 reklam ukierunkowanych na odbiorców w UE ze względu na naruszenie jego polityki dotyczącej nieakceptowalnych praktyk w kontekście działalności reklamowej, a także około 10 000 reklam ukierunkowanych na odbiorców w UE ze względu na naruszenie polityki dotyczącej jakości reklam.

⁽¹⁸⁾ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/action-plan-against-disinformation-report-progress>

⁽¹⁹⁾ <https://twitter.com/alemannoEU/status/1119270730280132610>

⁽²⁰⁾ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/annual-self-assessment-reports-signatories-code-practice-disinformation-2019>

⁽²¹⁾ http://erga-online.eu/wp-content/uploads/2019/06/ERGA-2019-06_Report-intermediate-monitoring-Code-of-Practice-on-disinformation.pdf

generowanie danych uzyskanych w wyniku profilowania dzięki rozpowszechnianiu przyciągających uwagę treści, niezależnie od ich prawdziwości. Ten rodzaj manipulacji danymi wskazuje na konieczność pełnego i właściwego egzekwowania ogólnego rozporządzenia o ochronie danych, by odejść od modelu zachęcającego podmioty do uciekania się do sensacyjnych i bulwersujących treści. Jeżeli podstawowy model biznesowy samych platform ułatwia taki stan rzeczy i upowszechnia ten problem, to nie wystarczy zachęcać platformy do przyjmowania mechanizmów usuwania treści lub ich weryfikacji. Należy jeszcze zająć się – za pośrednictwem prawodawstwa krajowego i unijnego – kwestią dominującej pozycji rynkowej przedsiębiorstw z branży mediów cyfrowych i społecznościowych, rozważyć obowiązkową interoperacyjność i wprowadzić wspólne protokoły w celu umożliwienia przepływu informacji między platformami.

3.8. Należy zapewnić głębsze i szersze zaangażowanie instytucji UE, społeczeństwa obywatelskiego, partnerów społecznych, mediów niezależnych oraz społecznościowych, platform internetowych i społeczeństwa w przeciwdziałanie dezinformacji⁽²²⁾. Komitet z zadowoleniem przyjmuje inicjatywę Komisji Europejskiej, wdrażaną przez DG CONNECT, dotyczącą utworzenia Europejskiego Centrum Monitorowania Mediów Cyfrowych, czyli „ośrodka zrzeszającego weryfikatorów informacji, pracowników akademickich i naukowców, w celu wzajemnej współpracy i tworzenia sieci kontaktów z organizacjami medialnymi i ekspertami w zakresie umiejętności korzystania z mediów oraz w celu zapewniania wsparcia decydom politycznym”⁽²³⁾. Komitet opowiada się także za inwestowaniem dalszych funduszy w umacnianie i rozwój tego Centrum.

4. Zapobieganie dokonywanej w złym zamiarze i opartej na internecie ingerencji w wybory w UE

4.1. Kolejnym zagrożeniem stwarzanym przez internet jest ułatwianie ingerencji w wybory za pośrednictwem fałszywych kont, trolli w mediach społecznościowych i kierowanych przez państwo placówek. Chociaż dużo mówi się o zagranicznej ingerencji, rzeczywistość jest o wiele bardziej złożona: dezinformacja wewnętrzna jest co najmniej tak samo dużym problemem, a lokalne serwery proxy, nowe technologie i inne tendencje (takie jak wykorzystywanie grup zamkniętych) zacierają różnicę między dezinformacją zagraniczną a wewnętrzną. Na przykład Rosja została oskarżona o wywieranie wpływu na wybory prezydenckie w USA w 2016 r., na referendum w Zjednoczonym Królestwie w sprawie brexitu i na szereg niedawno przeprowadzonych wyborów w UE⁽²⁴⁾, a także na wybory do Parlamentu Europejskiego w maju 2019 r.⁽²⁵⁾, ale równie istotnym zagrożeniem jest ingerencja ze strony innych podmiotów wewnętrznych i zewnętrznych.

4.2. W ogłoszonym przez Komisję Europejską planie działania na rzecz zwalczania dezinformacji stwierdzono, że „według sprawozdań ponad 30 krajów [...] wykorzystuje dezinformację i prowadzi działania mające wywierać wpływ [...]”⁽²⁶⁾. Europejska Służba Działań Zewnętrznych utworzyła strukturę (grupę zadaniową East StratCom) w celu monitorowania i ujawniania „prokremlowskiej dezinformacji” za pośrednictwem specjalnej strony internetowej⁽²⁷⁾, jak również grupy zadaniowe ds. komunikacji strategicznej „Bałkany Zachodnie” i „Południe”.

4.3. Inicjatywa ESDZ dotycząca utworzenia systemu wczesnego ostrzegania – czyli sieci złożonej z urzędników z państw członkowskich zajmujących się przeciwdziałaniem dezinformacji – jest mile widziana i zasługuje na wzmocnienie i rozszerzenie; przy czym zachęca się państwa członkowskie do zapewnienia ścisłej wymiany informacji między systemem wczesnego ostrzegania i niedawno utworzonymi krajowymi sieciami wyborczymi, które zasadniczo powinny obejmować również wyspecjalizowane organizacje społeczeństwa obywatelskiego i podmioty weryfikujące fakty. Należy również zapewnić w przyszłości regularną wymianę informacji między systemem wczesnego ostrzegania a strukturami Centrum Monitorowania Mediów Cyfrowych, zarówno w obrębie każdego kraju, jak i w całej UE.

4.4. Biorąc pod uwagę, że mechanizmy zapobiegania ingerencjom mają istotne znaczenie dla demokracji europejskiej, należy rozszerzyć działania podejmowane w ramach inicjatyw Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych w zakresie zwalczania dezinformacji, w tym w celu monitorowania i zwalczania dezinformacji pochodzącej z innych państw i regionów. Należy także nasilić wymianę informacji z innymi podobnymi mechanizmami zapobiegania dezinformacji, takimi jak te ustanowione przez Kanadę i Australię. Jednocześnie UE musi znacznie intensywniej przeciwdziałać dezinformacji wewnętrznej, w sposób kompleksowy, umożliwiając monitorowanie o czasie oraz promowanie profesjonalnego dziennikarstwa i umiejętności korzystania z mediów.

4.5. EKES zwraca uwagę, że kryzys związany z COVID-19, który wybuchł po przygotowaniu tej opinii, sprawia, że jeszcze pilniejsze staje się podjęcie przez Komisję działań w zakresie zwalczania dezinformacji na temat przyczyn, rozprzestrzeniania się i leczenia tej infekcji, gdyż tego typu dezinformacja może być szkodliwa dla zdrowia publicznego.

⁽²²⁾ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/eu-communication-disinformation-euco-05122018_en.pdf

⁽²³⁾ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/commission-launches-call-create-european-digital-media-observatory>

⁽²⁴⁾ https://carnegieendowment.org/files/CP_333_BrattbergMaurer_Russia_Elections_Interference_FINAL.pdf

⁽²⁵⁾ https://www.politicalcapital.hu/pc-admin/source/documents/pc_russian_meddling_ep2019_eng_web_20190520.pdf

⁽²⁶⁾ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/eu-communication-disinformation-euco-05122018_en.pdf

⁽²⁷⁾ <https://euvsdisinfo.eu/>

Doniesienia mediów społecznościowych na temat pandemii, o ile nie są należycie monitorowane i kierowane do odpowiednich odbiorców, mogą prowadzić do szkodliwych zachowań i paniki, zagrażając zdrowiu społeczności. EKES apeluje do Komisji Europejskiej o czujność i współpracę z państwami członkowskimi i zainteresowanymi podmiotami społecznymi, aby działać w obliczu znacznego wpływu dezinformacji pochodzącej zarówno ze źródeł krajowych, jak i zagranicznych⁽²⁸⁾.

5. Poprawa umiejętności korzystania z mediów oraz edukacji obywatelskiej Europejczyków

5.1. Systematyczne propagowanie umiejętności korzystania z mediów oraz aktywnego obywatelstwa wśród Europejczyków ma zasadnicze znaczenie dla budowania odporności UE na antydemokratyczne tendencje i zagrożenia. EKES ponownie apeluje, jak uczynił to już w niedawnych opiniach⁽²⁹⁾, by w nowym cyklu politycznym instytucji UE nadać nowy impet działaniom edukującym ludzi na temat UE. EKES uznaje, że deklaracja paryska z 2015 r.⁽³⁰⁾ i zalecenie Rady z 2018 r.⁽³¹⁾ stanowią wyraźny mandat od państw członkowskich, poparty rezolucją PE z 2016 r.⁽³²⁾, na rzecz jednoznacznego włączenia do programu politycznego nauczania o Unii Europejskiej i uczenia się o niej.

5.2. EKES podkreśla potrzebę wdrożenia pierwszej zasady Europejskiego filaru praw socjalnych postulującej, by każdy Europejczyk miał prawo do integracyjnego, wysokiej jakości kształcenia, szkolenia i uczenia się przez całe życie⁽³³⁾. Zaleca, by włączyć edukację na temat UE i budowanie europejskiej tożsamości do strategii „Europa 2030” i strategicznych ram w dziedzinie kształcenia i szkolenia do roku 2030, a także do procesu europejskiego semestru (w ramach odpowiednich zaleceń dla poszczególnych krajów), pod warunkiem udostępnienia dokładnych i kompletnych danych w tym zakresie⁽³⁴⁾.

5.3. W celu zapewnienia dalszego politycznego wsparcia dla wzmocnienia edukacji o UE Komitet wzywa do ustanowienia na szczeblu europejskim grupy ekspertów wysokiego szczebla ds. nauczania o Europie, z udziałem przedstawicieli państw członkowskich i czołowych ekspertów w dziedzinie edukacji. Grupa ta mogłaby formułować propozycje polityczne i zalecenia do dyskusji w gronie ministrów edukacji, mogące prowadzić do przyjęcia konkluzji przez Radę. Mogłaby też inicjować ulepszenia operacyjne, takie jak utworzenie centralnej platformy internetowej zawierającej wykaz istniejących materiałów dydaktycznych opracowywanych w ramach projektów finansowanych przez UE i krajowych programów nauczania, zgodnie z sugestią EKES-u.

5.4. Komitet uważa, że jako punkt wyjścia dla bardziej kompleksowych działań politycznych konieczne jest przeprowadzenie nowej, krytycznej analizy, opartej na badaniu z 2013 r. pt. „Learning Europe at School” [Uczenie się o Europie w szkole]⁽³⁵⁾. To nowe badanie dotyczyłoby aktualnej sytuacji w państwach członkowskich w zakresie nauczania o UE w szkołach, szkolenia i ustawicznego doskonalenia zawodowego nauczycieli, a także programów edukacji o Unii opracowanych przez społeczeństwo obywatelskie i partnerów społecznych⁽³⁶⁾. Istnieje ponadto potrzeba kompleksowego przeglądu możliwości edukacyjnych i źródeł finansowania mających na celu rozwijanie aktywnej postawy obywatelskiej wśród osób dorosłych w UE, zgodnie ze zmienionymi ramami odniesienia dla unijnych kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie⁽³⁷⁾.

5.5. Europejskie społeczeństwo obywatelskie i partnerzy społeczni zdecydowanie opowiadają się za odpowiednim finansowaniem edukacji obywatelskiej na temat spraw, kultury i obywatelstwa UE, w uzupełnieniu do środków krajowych. UE powinna wspierać państwa członkowskie w lepszym przygotowaniu kadry kierowniczej szkół, nauczycieli i innych pracowników oświaty do promowania krytycznego myślenia, wartości demokratycznych i praw człowieka, zaangażowania obywatelskiego i odpowiedzialnego korzystania z nowych technologii. Należy wzmocnić i rozszerzyć programy wspierające mobilność w ramach wymiany nauczycieli, w tym akademickich, oraz uczniów i studentów, aby mogli bezpośrednio zetknąć się z takimi wartościami UE jak demokracja, wolność i tolerancja w innych środowiskach edukacyjnych oraz innych państwach członkowskich UE⁽³⁸⁾.

⁽²⁸⁾ <https://www.disinfo.eu/coronavirus/>

⁽²⁹⁾ Dz.U. C 353 z 18.10.2019, s. 52, Dz.U. C 228 z 5.7.2019, s. 68.

⁽³⁰⁾ Deklaracja paryska z dnia 17 marca 2015 r.

⁽³¹⁾ Zalecenie Rady z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie promowania wspólnych wartości, edukacji włączającej i europejskiego wymiaru nauczania (Dz.U. C 195 z 7.6.2018, s. 1).

⁽³²⁾ Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 12 kwietnia 2016 r. w sprawie zdobywania wiedzy o UE w szkole (2015/2138(INI)) (Dz.U. C 58 z 15.2.2018, s. 57).

⁽³³⁾ Dz.U. C 228 z 5.7.2019, s. 68

⁽³⁴⁾ Dz.U. C 228 z 5.7.2019, s. 68

⁽³⁵⁾ <https://op.europa.eu/pl/publication-detail/-/publication/83be95a3-b77f-4195-bd08-ad92c24c3a3c>

⁽³⁶⁾ Dz.U. C 353 z 18.10.2019, s. 52.

⁽³⁷⁾ Zalecenie Rady z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (Dz.U. C 189 z 4.6.2018 s. 1).

⁽³⁸⁾ https://www.csee-etuice.org/images/attachments/ST_Citizenship_2018.pdf

5.6. UE powinna – w sposób systematyczny i w ścisłej współpracy z krajowymi instytucjami edukacyjnymi i niezależnymi agencjami krajowymi odpowiedzialnymi za regulację mediów – zdecydowanie promować i finansowo wspierać we wszystkich państwach członkowskich UE nabywanie umiejętności korzystania z mediów przez wszystkie pokolenia obecne w życiu społecznym. Tak samo powinna czynić w odniesieniu do szkoleń prowadzonych przez dziennikarzy i dla nich. Działania te miałyby na celu szybkie i powszechne zwiększenie umiejętności Europejczyków w zakresie korzystania z mediów w świetle rosnących zagrożeń związanych z szeroko zakrojoną dezinformacją, często rozpowszechnianą w złych zamiarach.

5.7. UE powinna wspierać o czasie państwa członkowskie w ich wysiłkach na rzecz wywiązywania się z ich nowego zobowiązania w zakresie mediów, które dotyczy promowania i podejmowania środków na rzecz rozwoju umiejętności korzystania z mediów, w tym nowych programów edukacyjnych i skutecznego nadzorowania platform udostępniania plików wideo, jak określono w niedawno zmienionej dyrektywie o audiowizualnych usługach medialnych. W związku z tym EKES oczekuje sformułowania jasnych wytycznych przez grupę ekspertów ds. umiejętności korzystania z mediów, która spotka się w Zagrzebiu (Chorwacja) 30 marca 2020 r., w trakcie drugiego Tygodnia Umiejętności Korzystania z Mediów – nowej ogólnounijnej inicjatywy na rzecz podnoszenia świadomości w tym względzie, zapoczątkowanej w zeszłym roku.

6. Zwiększanie inkluzywnego charakteru europejskich wyborów

6.1. Różne grupy społeczne mogą być narażone na wykluczenie wyborcze w całej UE: osoby z niepełnosprawnościami, mniejszości etniczne (zwłaszcza Romowie), pracownicy migrujący przemieszczający się w obrębie Europy oraz imigranci, a także ubogie, bezrobotne i niewykształcone grupy społeczne oraz mieszkańcy obszarów wiejskich. Zważywszy, że wciąż połowa Europejczyków nie bierze udziału w wyborach europejskich, w przyszłych inicjatywach politycznych należy zająć się problemem nierówności strukturalnych wpływających na zachowanie wyborców, by wzmocnić demokrację europejską i zapewnić równe traktowanie wszystkich Europejczyków w kolejnych wyborach europejskich.

6.2. Jak wynika ze szczegółowego raportu informacyjnego EKES-u z marca 2019 r.⁽³⁹⁾, wielu ludzi ze wszystkich 27 krajów UE nie jest w stanie uczestniczyć w wyborach europejskich ze względu na bariery prawne i organizacyjne, które pozbawiają osoby z niepełnosprawnościami ich praw politycznych. Około 800 tys. Europejczyków z 16 państw członkowskich jest pozbawionych prawa do udziału w wyborach do PE na mocy prawa krajowego z powodu niepełnosprawności lub problemów ze zdrowiem psychicznym, a kolejne miliony Europejczyków nie mają możliwości głosowania z powodu ustaleń organizacyjnych (bariery techniczne) nieuwzględniających potrzeb związanych z niepełnosprawnością.

6.3. EKES proponuje, by w ramach nowego pakietu dotyczącego reformy ordynacji wyborczej oraz europejskiego planu działania na rzecz demokracji przewidziano plan działania UE na rzecz inkluzywnego procesu wyborczego, wraz z towarzyszącym mu wnioskiem o finansowanie w celu wspierania państw członkowskich w koniecznej modernizacji administracji wyborczej, pociągającej za sobą dostosowania technologiczne i usługi wsparcia dla grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji społecznej, które są zazwyczaj wykluczone z procesu wyborczego i wykazują niższy stopień udziału w życiu politycznym w danym kontekście krajowym. Wspomniany plan działania na rzecz inkluzywnego procesu wyborczego powinien opierać się na szczegółowym określeniu barier napotykanym przez różne grupy społeczne zagrożone wykluczeniem wyborczym. Ten szczegółowy wykaz barier należy sporządzić we współpracy z krajowymi organami wyborczymi, instytucjami rzeczników praw obywatelskich oraz odpowiednimi krajowymi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego i ich sieciami europejskimi.

6.4. Obowiązujące przepisy UE już teraz regulują szereg kwestii dotyczących wyborów do PE. Nie ma więc żadnych formalnych przeszkód, aby przepisy te objęły także gwarancje w zakresie możliwości głosowania przez osoby z niepełnosprawnościami. EKES uważa, że wdrożenie najlepszych praktyk stosowanych przez poszczególne państwa umożliwiłoby stworzenie idealnego systemu, w ramach którego każdy Europejczyk z niepełnosprawnością nie tylko miałby pełną możliwość głosowania, ale także mógłby wybrać najdogodniejszą dla siebie formę oddania głosu.

6.5. W związku z tym EKES proponuje – w świetle zbliżającej się debaty politycznej na temat reformy europejskiej ordynacji wyborczej i nowego europejskiego planu działania na rzecz demokracji – by oprócz bardziej kompleksowych środków określonych w proponowanym planie działania UE na rzecz inkluzywnego procesu wyborczego rozważyć także podjęcie inicjatywy ustawodawczej wprowadzającej minimalne standardy głosowania dla osób z niepełnosprawnościami. Wniosek ten należy opracować w drodze dialogu politycznego z krajowymi organami wyborczymi, ekspertami i ekspertami w dziedzinie włączenia społecznego i wyborów, a także z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego reprezentującymi osoby z niepełnosprawnościami.

⁽³⁹⁾ Raport informacyjny EKES-u „Rzeczywiste prawa osób z niepełnosprawnościami do głosowania w wyborach do Parlamentu Europejskiego”, 20 marca 2019 r.

7. Zachęcanie europejskich partii politycznych do skupienia się na obywatelach i rozliczania się przed wyborcami

7.1. Jak stwierdzono w traktacie z Maastricht z 1992 r., partie polityczne na poziomie europejskim są ważnym czynnikiem integracji w ramach Unii. „Przyczyniają się do kształtowania europejskiej świadomości politycznej i wyrażania woli obywateli Unii”. Stosunkowo niedawny i stopniowy rozwój europejskich partii politycznych jako ponadnarodowych podmiotów politycznych ze zintegrowanymi strukturami zarządzania mogącymi realizować spójne programy polityczne i mobilizować wyborców w całej UE stanowi wyzwanie strukturalne dla udziału Europejczyków w polityce. Ramy regulujące zarządzanie partiami europejskimi oraz ich finansowanie zmieniły się dopiero od czasu traktatu z Nicei z 2003 r. i nadal są raczej ograniczone pod względem spójności organizacyjnej i programowej, która powinna wzmacniać zdolność partii europejskich do kształtowania i umacniania politycznej integracji UE opartej na wspólnych wartościach i zaangażowaniu społeczeństwa.

7.2. Celem dalszych regulacji powinno być zachęcanie europejskich partii politycznych do tego, by aktywnie promowały wartości UE oraz wzmacniały swoją transnarodową spójność polityczną i zdolności organizacyjne służące docieraniu do ludzi – zarówno do członków swoich bardzo różnorodnych partii krajowych, jak i do osób niezrzeszonych, w różnych częściach UE.

7.3. W związku z tym EKES z zadowoleniem przyjmuje propozycję Komisji w sprawie lepszego egzekwowania od partii europejskich ich prawnego obowiązku dotyczącego przestrzegania wartości leżących u podstaw UE, określonych w art. 2 TUE, który ma również zastosowanie do ich członków krajowych. Odnosi się to do wartości wyznawanych w programach i kampaniach politycznych partii oraz do ich praktyk wewnętrznych w zakresie równouprawnienia płci i przeciwdziałania dyskryminacji, a także do poszanowania przez nie praworządności i przeciwdziałania korupcji. W razie konieczności Komisja może zwrócić się do Urzędu ds. Europejskich Partii Politycznych i Europejskich Fundacji Politycznych o zweryfikowanie zgodności z warunkami określonymi w stosownym rozporządzeniu ⁽⁴⁰⁾.

7.4. Dalsze działania regulacyjne powinny uwzględniać obecną debatę polityczną i propozycje, w tym szereg koncepcji merytorycznych dotyczących rozwoju partii europejskich, aby zbliżyć te partie do społeczeństwa europejskiego i zwiększyć ich rozliczalność wobec niego, na przykład poprzez składanie przez partie krajowe deklaracji o ich zamierzonej przynależności do partii europejskich, tworzenie ponadnarodowych list partyjnych, przejrzyste pozyskiwanie środków finansowych i prowadzenie kampanii, indywidualne członkostwo, oddolne docieranie do społeczeństwa obywatelskiego i partnerów społecznych oraz ponoszenie odpowiedzialności za treści polityczne, które rażąco podważają wspólne wartości UE ⁽⁴¹⁾. Zagadnienia te powinny również figurować w porządku obrad konferencji w sprawie przyszłości Europy, która – miejmy nadzieję – będzie istotną okazją do szerokiego i przemyślanego udziału społeczeństwa obywatelskiego, partnerów społecznych i obywateli w unijnej reformie procesów demokratycznych.

Bruksela, dnia 10 czerwca 2020 r.

Luca JAHIER
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽⁴⁰⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/DOC/?uri=CELEX:52019DC0343&from=PL>

⁽⁴¹⁾ <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/reconnecting-european-political-parties-with-european-union-citizens.pdf>;
<https://carnegieeurope.eu/2019/11/06/six-ideas-for-rejuvenating-european-democracy-pub-80279>; https://euroreflections.se/globalassets/ovrigt/euroreflections/euroreflections_v3.pdf.